

Джерела та література

1. Переклад англомовної громадсько-політичної літератури : система державного управління США : навч. посіб. / [за ред. Л. М. Черноватого, В.І. Карабана]. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 400 с.

2. Поршнева Е.Р. Стратегия профессиональной контекстуализации языковой подготовки переводчиков на младшем этапе обучения / Е.Р. Поршнева // Язык и методика его преподавания. III республиканская научно-практическая конференция : сб. статей. – 2001. – С. 42–45.

Софія Руденко
м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ НАФТОГАЗОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

На сучасному етапі розвитку світової промисловості велике значення мають такі енергоносії, як нафта і газ, оскільки практично немає такої галузі економіки, де б не використовувалися вони або продукти їх перероблення. Україна має значні запаси нафти й газу, що сприятиме подальшому розвитку нафтогазодобувної та переробної промисловості, тому актуальним на сьогодні є вивчення й упорядкування терміносистеми цієї галузі .

Деякі фахівці вважають, що нафтогазової науки як такої не існує, оскільки в ній поєднуються хімія, фізика, геологія, геодезія, механіка, економіка та ін. Справді, наука про нафту і газ складна й багатогранна галузь знань, вона дає теоретичну та методичну основу для пошуків родовищ, буріння свердловин, видобутку, транспорту і перероблення вуглеводневої сировини. [1, с. 8]. Саме тому термінологію нафтогазової промисловості визначаємо як сукупність спеціальних найменувань, що позначають поняття, пов'язані з розвідуванням нафтових та газових родовищ, бурінням та експлуатацією нафтових і газових свердловин, збиранням та підготовленням нафти і газу, транспортуванням та зберіганням нафти і газу та економікою нафтогазової промисловості. Таким чином, терміносистема нафтогазової галузі існує у своїй незамкненій системі, що перебуває під постійним впливом літературної мови, частиною якої вона є, та системи понять нафтогазової промисловості.

Теоретичні та методологічні засади дослідження фахових мов були сформульовані у працях Л. Хофмана, К.-Д. Баумана, Г.Ф. Флука, В. Фон Хана, Р. Пелька та Д. Мьона, які показали, що фахові мови володіють рядом інтегральних ознак: вони ґрунтуються на розвинених національних мовах; їхньою лексичною основою є терміни; фахові мови надають перевагу певним граматичним засобам загальноживаної мови та інколи використовують їх у спеціальному значенні; вони мають писемну та усну форми; їм притаманний міжрегіональний характер та тісний зв'язок із певною сферою діяльності.

Переклад нафтогазової термінології має свої особливості та складності. Технічні тексти насичені термінологією, яка несе в собі ключову інформацію. Неточності і помилки при використанні та перекладі термінів можуть стати причиною непорозумінь між фахівцями, а некоректний

переклад термінів може негативно вплинути на технологічний процес, реалізацію різних проектів і розвиток нафтогазових компаній.

Ґрунтовне опрацювання джерельної бази – наукових статей нафтогазової галузі («Науковий вісник ІФНТУНГ» за 2012 рік) – дозволило окреслити ряд проблем, які потребують глибокого лінгвістичного осмислення. До найважливіших з них, на нашу думку, належать нормалізація науково-технічної термінології (обмеження синонімії, вилучення з ужитку невдало адаптованих до української мовної традиції іншомовних термінів, кальок з російської мови, уникнення лексичної надмірності в позначенні понять); упорядкування морфології та синтаксису фахових текстів (граматичне унормування віддієслівних іменників, пасивних конструкцій з дієсловами на -ся, заміна активних дієприкметників теперішнього часу, коригування описових конструкцій (дескрипцій) та ін. Вирішення цих проблем не можливе без інтегрованих досліджень, тобто без тісної співпраці мовознавців та фахівців профільних галузей. С. Дорошенко вдало зазначає: лінгвістичну інтерпретацію явищ і понять ускладнює те, що змістова та логічна складова досліджуваних понять, явищ, процесів часто виходить за межі компетенції лінгвістів [2].

Однією із особливостей нафтогазової термінології є велика кількість метафор. Здатність метафори висвітлювати нові аспекти змісту звичних понять допомагає розкрити суть нового наукового явища. У процесі термінотворення метафора є механізмом перекодування природного знака у мовний.

Цікавим прикладом метафоричності в нафтогазовій терміносистемі англійської мови є термін «*wildcat*» (дикий лісовий кіт), що в перекладі на українську означає *розвідувальна свердловина*. Розвідувальна свердловина – це свердловина, яку бурять без попередньої розвідки, у районі, де раніше не видобували нафту й газ [3, с. 231].

Термін «*crow's nest*» в нафтогазовій термінології англійської мови означає «*верхній балкон бурової вишки*» [3, с. 47]. У літературній англійській мові «*crow's nest*» має значення воронячого гнізда. Верхній балкон бурової вишки знаходиться на вершині вишки, а як добре відомо, ворони в'ють свої гнізда високо на деревах. Ось таким чином і утворилась асоціація.

Термін «*roughneck*» (*rough* – грубий, важкий, жорсткий; *neck* – шия) в контексті нафтогазової промисловості означає «*підсобний робітник на нафтопромислі*». Підсобний робітник є членом бурильної бригади, який виконує важку, ручну роботу на буровій [3, с. 178]. В англійській мові слово «*neck*» має також значення «*важка, найскладніша частина роботи*». Наприклад, *to break the neck of the job* – виконати найскладнішу/найважчу частину роботи.

Таким чином, з'ясування загальних і специфічних закономірностей організації терміносистеми нафтогазової промисловості на різних етапах становлення, аналіз процесів творення термінів, дослідження їхнього складу з погляду походження допоможе при впорядкуванні всієї терміносистеми, її стандартизації, дозволить прогнозувати тенденції подальшого розвитку, водночас сприятиме досягненню належного рівня мовного забезпечення нафтогазової промисловості, виділить зв'язки з іншими терміносистемами